

Seleucia

Sayı XII - 2022

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsayınlanı, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Ereğ
Doç. Dr. Deniz Kaplan
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandaleci
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Dr. Öğr. Üyesi Sabri Arıcı
Dr. Öğr. Üyesi Safiye Aydın
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Yeğin
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia
Olba Kazısı Serisi
Sayı: 12

ISSN: 2148-4120
ISBN: 978-625-7799-51-5

Yazışma Adresi

Dr. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü,
33343 Mersin - Türkiye.
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E-posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Yayın Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık - Türkçe

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gıd. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.

Selanik 2 Cad. 68/4 Kızılay - Ankara.

Tel: 0312 419 85 67

Sertifika no: 20193

www.bilginkultursanat.com

e-mail: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Parkur Form Ofset Matbaacılık
Merkez San. Sit. 1341. Cad. No: 45
İvedik OSB, Yenimahalle - Ankara.
Sertifika No: 42235

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Burak Erdem

Dağıtım

Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 68/4 Kızılay - Ankara.
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı 12 | Mayıs 2022

Quae visa vera, quae non veriora:
An Essay On The Poetics of Monumentality
Quae visa vera, quae non veriora:
Klasik Mimaride Şiirsel Anıtsallık Üzerine bir
Deneme
Fikret Yegül
9

Holy Water and Healing Practices at the
Pilgrimage Site of Hagia Thekla at
Meryemlik
Meryemlik Azize Thekla Hac Merkezi'nde Kutsal
Su ve Tedavi Uygulamaları
Arabella Cortese
27

Palaiologoslar Dönemine Ait Kadıkalesi/
Anaia Buluntusu “Meryem Hagiosoritissa
ve Daniel Aslanlar İninde” Betimli Bir Grup
Trakhy
A Group of Trachy from Kadıkalesi/Anaia with
Representations of “Virgin Hagiosoritissa” and
“Daniel in The Lion’s Den”
Ceren Ünal
53

Hellenistic and Early Roman Imperial Glass
Finds from the Acropolis of Olba
Olba Akropolisini Hellenistik ve Erken Roma
İmparatorluk Dönemi Cam Buluntuları
Emel Erten – Emine Akkuş Koçak
69

International Relations and Creating Caliphal
Image in the Palace of Medinat’al Zahra in
Andalusia
Endülüs Sarayı Medinetü’z-Zebra’da
Uluslararası İlişkiler ve Halifelik İmajının İnşası
Meltem Özkan Altınöz
95

Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ortaya
Çıkartılan Kitap Pimleri
Book Pins Unearthed During The Excavations
of Sinop Balatlar Church
Sanem Soylu Yılmaz
111

Karia Stratonikeias’ndan Bir İyi Çoban
Heykelciği
A Good Shepherd Statuette from Carian
Stratonikeia
Fatma AYTEKİN
123

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında
Anemurium’dan Bir Mezar Örneği:
A I 6 Nolu Mezar
A Tomb Example from Anemurium in the Light
of New Excavations and Researches: Tomb A I 6
Mehmet Tekocak – Mevlüt Eliüşük
139

Kilikia’daki Flaviopolis Kentine Ait
Yayımlanmamış Sikkeler
Unpublished Coins of the City of Flaviopolis in
Cilicia
Fatih Erhan
161

Klazomenai FGT Sektöründen Ele Geçen
Plastik Bantlı Amphoralar
Plastic Banded Trade Amphorae Discovered
at Klazomenai FGT Sector
Firker Özbay
179

Eirenopolis (Isauria) Kırsalından Bir Şarap
Atölyesi ve Bir Üzüm Presi
A Wine Workshop and a Rock-Cut Wine Press in
the Rural of Eirenopolis (Isauria)
Ercan Aşkın
199

Bizans Kilise Müziği Üzerine Bir
Değerlendirme
An Assessment on Byzantine Church Music
Ozan Hetto
215

Le Quien Metninde Anemurium
Piskoposluğu
The Bishopric of Anemurium in Le Quien’s
Account
Murat Özyıldırım
229

PRAEFATIO

Seleucia dergimiz on ikinci sayısında yine değerli yazarların katkılarıyla ve zengin bir içerikle sizlerle buluşuyor. Bu sayımızda, Seleucia ad Calycadnum'daki Azize Thekla kutsal yerinden, Anemurium ve Flaviopolis'e; Olba'ya kadar uzanan bir coğrafyada ulaşılan arkeolojik veriler ışığında yapılan yorum ve yaklaşımların yer aldığı Cilicia çalışmalarını okuma fırsatını bulacaksınız. Hazır Cilicia'dan çok uzaklaşmadan, Isauria'da Eirenopolis kırsalına, oradaki şarap atölyeleri ile ilgili bilgi sahibi olacaksınız. Batı Anadolu'da Kadıkalesi - Anaia sikke buluntularını, Klazomenai kazısı amphora buluntuları içinde özel bir grubu, Stratonikeia'dan iyi çoban heykelciğini tanıyacaksınız. Bu sayımızda farklılık yaratan üç ayrı çalışma da yer almakta. Bunlardan biri, sizleri Endülüs diyarına götürecektir; diğeri Bizans kilise müziği konusunda bir değerlendirme niteliğinde sizlere ulaşacak. Sonuncusu ise 1740 yılında Paris'te basılan Michel Le Quien'in yapıtında Anemurium konusunda verilen bilgileri sunacak. Mimaride "anıtsallık" kavramını çok yönlü olarak incelediği değerli çalışma ise zengin yorumlarıyla mimarlık tarihi çalışmalarında önemli bir başvuru yapıtı olacak. Seleucia'nın editörleri olarak 2011 yılından bu yana her yıl aralıksız olarak yayınlanan dergimizin on ikinci yılında sizlerle buluşmanın mutluluk ve gururunu yaşamakta ve gelecekte de yayın geleneğimizi sürdürmeyi amaçlamaktayız.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

PREFACE

As the commission of editors of Seleucia we are proud to present the twelfth issue of our journal. This issue is rich in content: Our followers will have the privilege of reading a selection of original works on Cilicia starting from the holy site of Hagia Thecla in Seleucia ad Calycadnum to Anemurium, Flaviopolis and Olba. They will be acquainted with the wine workshops in Isauria in Eirenopolis, not much far from Cilicia. This issue also contains a group of articles on the archaeology of western Anatolia such as coins from Kadıkalesi - Anaia, a specific group of amphorae from Clazomenai, a statuette from Stratonicea. We believe that three articles in this issue will particularly attract the attention of our readers, the one on the caliphal image in Medinat'al Zahra in Andalusia and the other on Byzantine music, and finally the article about the mention of Anemurium in the French scholar's Michel Le Quien's work which was published in 1740 in Paris. The valuable article on monumentality in architecture with its exceptional treatment of the subject will be a reference work of great importance for future studies of architectural history. As the editors of Seleucia, we are glad and proud of being able to publish continuously since 2011 and are hoping to maintain the tradition in the future.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (editor in chief)

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Le Quien Metninde Anemurium Piskoposluğu

Murat Özyıldırım*

Öz

Bu çalışma, Fransız tarihçi ve din adamı Michel Le Quien'in (1661 – 1733) Latince olarak kaleme aldığı *Oriens christianus in quatuor patriarchatus digestus, in quo exhibentur Ecclesiae patriarchae caeterique praesules totius Orientis* adlı eserinde yer alan "Anemurium" başlığı altındaki bilgileri incelemektedir. Le Quien, söz konusu eseri 1722 senesinde tamamlar ancak kitap, müellifin ölümünden sonra 1740 senesinde, Paris'te üç cilt olarak yayınlanabilir. Le Quien, eserinde Isauria Eyaleti piskoposlukları içinde Anemurium'a da yer vermektedir. Gerçekten de Isauria'da Seleucia ad Calycadnum Başpiskoposluğu idare bölgesi içindeki Olba, Sbide, Philedelphia ve Claudiopolis gibi birçok yerleşimin arasında Anemurium şehri de bulunmaktadır. Metinde Anemurium Piskoposluğu'nun dört piskoposunun isimleri, Michel Le Quien'in eserinin genel özelliğine uygun olarak kısa bilgilerle verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anemurium, Anemurion, Isauria, Cilicia, Le Quien.

The Bishopric of Anemurium in Le Quien's Account

Abstract

This study focuses on the "Anemurium" chapter of the French scholar Michel Le Quien's (1661 – 1733) work in Latin, *Oriens christianus in quatuor patriarchatus digestus, in quo exhibentur Ecclesiae patriarchae caeterique praesules totius Orientis*. Le Quien completed his work in 1722 but it the book could be published in 1740 in three volumes in Paris after his death. Le Quien mentions Anemurium as one of the episcopal centers in the province of Isauria, connected to the archbishopric of Seleucia ad Calycadnum like many other settlement centers in the region such as Olba, Sbide, Philedelphia and Claudiopolis. Our study will be on the names of four bishops who represented Anemurium in the council meetings and whose names given by Le Quien in the context of his book.

Keywords: Anemurium, Anemurion, Isauria, Cilicia, Le Quien.

* Dr. Murat Özyıldırım, Mersin Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 33342 Mersin. E-posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr, Orcid no: 0000-0003-2885-6700.

Doğu Akdeniz sahil şehirleri arasında önemli bir konuma sahip Anemurium'un (Anamur) günümüze ulaşan arkeolojik kalıntılarında Eski Çağ ve Geç Antik Çağ'da son derece büyük, etkin ticarî ilişkilere sahip bir şehir olduğu anlaşılmaktadır¹. Özellikle çalışmamızın konusunu oluşturan Geç Antik Çağ bakımından Anemurium (Yun. Anemurion) şehrinin önemi, yazılı kaynakların yanı sıra günümüze ulaşan çok sayıda kilise kalıntısı ile belli olmaktadır². Öte yandan şehirdeki söz konusu kiliselerden ele geçen buluntular da yerleşimin Geç Antik Çağ'daki durumunu ortaya koymak bakımından önemlidir³.

Geç Antik Çağ'da Isauria Bölgesi'ndeki piskoposluklar, dinî idare bakımından Antiochia (Antakya) Patrikhanesi'ne bağlıdır. Seleucia ad Calycadnum (Silifke) şehri, *Provincia Isauria*'nın metropolisidir. Seleucia ad Calycadnum Başpiskoposluğu'na bağlı Celenderis, Selinus, Olba, Sbide, Domitiopolis, Philedelphia ve Claudiopolis gibi piskoposluk merkezleri arasında Anemurium da yer almaktadır. Anemurium ve burada vazife yapan piskoposlarının isimleri, piskoposluk listelerinde zikredilmektedir.

Metropolisi Seleucia ad Calycadnum olan Isauria ve metropolisi Tarsus olan Cilicia eyaletleri genelinde olduğu gibi Anemurium için de Hıristiyanlığın en güçlü olduğu dönem olarak 5. yüzyılı vermek mümkündür⁴. Yazılı kaynakların yanı sıra şehirdeki çok sayıda kilise veya Hıristiyan inancına işaret eden diğer arkeolojik veriler, bu durumu göstermektedir⁵. Seleucia ad Calycadnum'da I. yüzyılda Azize Thecla'nın yaşaması ve ardından yaşadığı alanın bir kutsal alan kimliği kazanması, yazılı kaynaklarda bir kanıt olmasa da Seleucia ad Calycadnum'a yakınlığı nedeniyle Hıristiyanlığın erken dönemlerden itibaren Anemurium'da taraftar kazandığına işaret eder.

Michel Le Quien'in (1661 – 1733) *Oriens christianus in quatuor patriarchatus digestus, in quo exhibentur Ecclesiae patriarchae caeterique praesules totius Orientis* isimli Latince kaleme aldığı eserinde Cilicia ve Isauria piskoposlukları incelenirken Anemurium Piskoposluğu'na dair bilgiler de bulunmaktadır. Le Quien'in eserinde kullandığı yöntem, piskoposluk merkezlerinin bağlı bulunduğu eyalete dair bilgiler vermek, piskoposluk merkezine ait genel bilgileri sıralamak ve son olarak da piskoposlara ait bilgileri okura sunmak şeklindedir⁶. Eserde Anemurium Piskoposluğu başlığı altında da aynı yöntem izlenmektedir, şöyle; önce şehre ait kısa bilgiler sunulmakta ve ardından piskoposlar ile katıldıkları konsiller veya benimsedikleri dinî itikatlar kısaca belirtilmektedir.

1 Sayın Prof. Dr. Mehmet Tekocak başkanlığında bir ekip tarafından sürdürülen Anemurium Kazıları, yapılan bilimsel yayınlarla arkeoloji dünyasına katkıda bulunmakta, şehrin farklı dönemlerine ait tarihsel süreç aydınlatılmaktadır.

2 Geç Antik Çağ'da Cilicia ve Isauria'daki kilise sayısının artışına ilişkin ayrıntılı bir çalışma için bkz.; Çakmak 2011.

3 Bu konuda bkz.; Oyarçın – Tekocak 2020; Oyarçın - Tekocak 2021.

4 Russel 1986, 1621 - 1637.

5 Kiliseler konusunda bkz.; Hill 1993, 91 – 96, Tekocak 2017.

6 Aynı metni farklı şehirler için inceleyen başka çalışmalar mevcuttur, bkz.; Özyıldırım 2022, 15 - 22.

Michel Le Quien'in metinde bilgiler, *Ecclesia Anemurii* (Anemurium'un Kilisesi) başlığı altında verilmektedir. Söz konusu bölümün başlangıcında yazar, şehir isminin Eski Yunanca kullanımı (Anemurion) ve Kıbrıs'la arasındaki mesafeyi, Pomponius Mela'nın şehirden bahsettiği, Anemurium'un Isauria şehirleri arasında yer aldığı gibi kısa bilgiler verir; "... Strabon'a göre Anemurium (Anemurion) geçmiş zamanda Cilicia'da şehir ve bir burundur, Kıbrıs Crommio burnunun karşısında ve yaklaşık 350 stadia mesafede yer alır. Bundan başka Pomponius Mela'ya göre (Anemurium), Cilicia'yı Pamphylia'dan ayırıyordu; bundan sonra da (şehir) iki notitia'da ve konsillerin kararlarında da yeni (oluşturulan) Isauria Eyaleti'ne eklendi...".

Le Quien daha sonra, Anemurium'un, ismi bilinen piskoposlarını zikreder, buna göre, şehrin dört piskoposuna dair kısa bilgiler metinde mevcuttur, söz konusu piskoposlar; Iacobus, Euphronius, Ioannes ve Mamas'tır.

Le Quien'in metnine göre Anemurium'un bir piskoposluk merkezi olarak günümüze ulaşan yazılı bilgileri, en erken 451 tarihine kadar götürülebilmektedir. Erken Hıristiyanlık Dönemi dinî tartışmaları içinde peş peşe toplanan konsiller arasında Chalcedon (Kadıköy) Konsili de bulunmaktadır. Anemurium Piskoposluğu'nun Hıristiyanlık dinî tartışmaları içinde görüş bildirdiği, bugün bilinen en erken toplantıyı Chalcedon Konsili oluşturmaktadır. Söz konusu konsil, 08 Ekim 451 – 01 Kasım 451 tarihleri arasında Chalcedon'da toplanır. Kararlarda ismi kayıtlarda yer alan beş yüz yirmi piskopos, bizzat kendileri veya temsilcileri aracılığıyla görüş bildirdikleri *Concilium Universale Chalcedonense* kararları, dördüncü evrensel konsil kararları olarak *Diophysist* öğretiyeye bağlı kiliselerce bugün kabul edilmektedir.

Bilindiği gibi Hıristiyanlığın dinî tartışmaları Nicaea Konsili'nde nihayete ermediği gibi Ariuşçulukla birlikte alevlenir. Antiochia ad Orontem (Antakya), Alexandria (İskenderiye), Roma ve Constantinopolis (İstanbul) kiliselerine bağlı din adamları arasında sürekli yeni konular veya eski konulara getirilen yeni yorumlar sebebiyle oluşan anlaşmazlıklar, yerel ve genel konsillerin peş peşe toplanmasına yol açmaktadır.

Hıristiyanlık içinde *miaphysist*⁷ ve *diophysist* (Çift Doğa Öğretisi) düşüncelerin ve yandaşlarının ortaya çıkmasıyla kiliseler arasında –gerçekte hiç bitmemiş olan- dinî tartışmalar, 5. yüzyılda tekrar başlar. Chalcedon'da (Kadıköy) 451 yılında toplanan konsil, *miaphysist* düşünce taraftarlarının aforoz edilmesiyle sona erer. Ancak aforoz edilenler, beklenenin aksine tarihsel süreç içinde kaybolmayıp, doğuda oluşturdukları Süryani Ortodoks Kilisesi, Etiyopya Ortodoks Tewahedo Kilisesi, İskenderiye Kıbtî Ortodoks Kilisesi, Ermeni Apostolik Kilisesi gibi kiliselerle varlıklarını günümüze kadar sürdürecektir...

Anemurium'un bilinen ve Le Quien'in metninde ismi ilk yer alan piskoposu Iacobus'tur. Maalesef diğer piskoposlarda olduğu gibi Piskopos Iacobus'un da doğum - ölüm tarihleri veya hayatına dair ayrıntılı bilgiler, yazarın metninde yer almadığından bilinmemektedir. Le Quien, Iacobus ile ilgili olarak şöyle bilgi vermektedir; "...Iacobus, Chalcedon Konsili

7 *Monophysist* (Tek Doğa Öğretisi) öğretisi olarak bilirse de *diophysist*ler tarafından aşağılanmak için bu terimin ortaya atıldığı iddiası ile *miaphysist* kiliseler tarafından *monophysist* tanımlaması reddedilmektedir.

döneminde Anemurium'un piskoposuydu, onun adına ve Isauria'dan (konsilde) nâmevucud diğer piskoposlar adına Seleucialı Basileus tarafından imza atıldı...".

Chalcedon Konsili, 08 Ekim 451 – 01 Kasım 451 tarihleri arasında toplanır, Le Quien, Iacobus'un söz konusu konsilde bizzat yer almadığını, buna mukabil piskoposun adına, Anemurium'un bağlı bulunduğu Seleucia ad Calycadnum'un meşhur Başpiskoposu Seleucialı Basileus (ö. 460) tarafından imza atıldığı bilgisini paylaşmaktadır.

Şehrin, ismi bilinen ikinci piskoposu Euphronius'tur ve metinde bahsedilen gelişmeye bakılırsa yine 450'li yıllarda Anemurium'da görev yapmaktadır. Chalcedon Konsili'nde *miaphysist* itikadın lânetlendiği bilinmektedir. İşte, koyu bir Chalcedon Konsili taraftarı olan Proterius (ö. 457), *miaphysist* Dioscorus'un yerine Alexandria (İskenderiye) Patriği olarak atanır ve 451 – 457 yılları arasında söz konusu görevi sürdürür. Ancak bu durum, iki öğretinin taraftarlarının bir defa daha karşı karşıya gelmesine neden olur. Mısır'da Chalcedon kararları karşıtlarını örgütleyen Timotheus adlı bir din adamının, yanına topladıklarıyla Proterius ve altı din adamını 31 Mart 457 tarihinde öldürmesi, şehri ve elbette kiliseleri karıştırır. Batı Kiliseleri, Proterius'u din şehidi olarak kabul ederken *miaphysist* kiliseler, hiç de böyle düşünmemektedir⁸. Michel Le Quien bu tartışmalı konuya, Anemurium Piskoposluğu'nun da Piskopos Euphronius aracılığıyla dâhil olduğunu, Euphronius'un imparatora yazılan mektubu imzalayan Isauria piskoposları arasında yer aldığı bilgisini vererek aktarmaktadır; "...İmparator Leo'ya, Isauria Synodu'nun Chalcedon Konsili ve Alexandria Patriği Aziz Proterius'un şehit edilmesi hakkındaki mektubunda Anemurium Piskoposu Euphronius'un imzası mevcuttur...". Söz konusu mektubu imzalayanlar arasında Seleucialı Basileus da bulunmaktadır ve imparatora hitaben yazılan mektup, Chalcedon Konsili kararları ile ilişkili olduğu kadar Alexandria'da Timotheus'u hedef almaktadır.

Le Quien'de geçen Anemurium'un üçüncü piskoposunun ismi Ioannes'tir. Le Quien, Ioannes hakkında şu bilgileri aktarır; "...O, ya Osrhoene Eyaleti'ndeki Imeriens'in (?) ya da Isauria'daki Anemurium'un piskoposu oldu. Yakubilerin Patriği Dionysios'un *chronicasında Ammorialı Ioannes olarak zikredilmektedir.* (Ioannes,) İmparator I. Iustinus'un, takriben 518 yılında, buldukları makamlardan (veya yerlerden) sürdürdüğü *Monophysist* itikada bağlı piskoposların arasında sayılmaktadır...". Bu bölüm, Ioannes'in mezhep itikadına dair bilgiyi içermesi bakımından önemlidir. Anemurium'un başında *miaphysist* bir piskoposun yer alması, şehirde bu itikada bağlı olanların güçlü olduğunu göstermektedir.

Michel Le Quien metninde geçen dördüncü ve son Anemurium Piskoposu Mamas'tır. "...Tanrı'nın, Anemurium şehrindeki mukaddes kilisesinin rahibi Ioannes'in ismi, diğer (piskoposlarla) birlikte, Trullanum⁹ Konsili'nin kanonlarında, kendisinin vekâleten yerini aldığı çok aziz Piskopos Mamas'ın (isminin) yanına konarak birbirini takip eder...". Trullanum Konsili, İmparator II. Iustinianus (668 - 711) tarafından Constantinopolis'te 692 yılında piskoposların davet edilmesiyle toplanır. Büyük Saray'ın kubbeli salonundaki oturumlar nedeniyle bu adla

8 Çelik 1996, 172 ve 213; Chalcedon Konsili'nin sonuçları için ibid. 219 – 221.

9 Konsil, Trullanum veya Quinisextae olarak da adlandırılmaktadır.

anılmaktadır. Konsilde kabul edilen maddeleri imzalayan iki yüz yirmi yedi piskoposun ismi bilinmektedir. Le Quien'in metninden anlaşıldığı gibi Anemurium'dan gelen Rahip Ioannes, Anemurium Piskoposu Mamas'ı Trullanum Konsili'nde temsil etmektedir.

Michel Le Quien, ayrıntılı bilgiler aktarmamakla birlikte eserinde Anemurium piskoposlarını listelemektedir. Burada bazı konsillerde piskoposların bizzat yer almalarına karşın bazılarında bulunmadıkları ancak vekilleriyle şehrin temsilini sağladıkları görülmektedir. Michel Le Quien'in genel anlatısına uygun olarak metinde Anemurium piskoposlarıyla ilgili uzun anlatılar yapılmamakla birlikte yine de piskoposların hangi konsilde yer aldıkları veya Hıristiyanlık içindeki mezhep tercihleri gibi bazı önemli veriler okura aktarılmaktadır.

Kaynakça

Çakmak 2011

Çakmak, Ü., “Geç Antik Dönem’de Cilicia ve Isauria’da Kilise Sayısının Artış Nedenleri Üzerine Bir Deneme”, Seleucia I, Ankara.

Çelik 1996

Çelik, M., *Süryani Taribi I*, Ayraç yay., İstanbul

Hild – Hellenkemper 1990

Hild, F. – Hellenkemper, H., *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5*, Wien.

Hill 1993

Hill, S., *The Early Christian Churches of Cilicia and Isauria*, Byzantine & Ottoman Monographs, Birmingham.

Lequien 1740

Lequien, M., *Oriens Christianus, in quatuor patriarchatus digestus quo exhibentur ecclesiae patriarchae, caeterique praesules totius Orientis*, Paris.

Oyarçın – Tekocak 2020

Oyarçın, K. – Tekocak, M., “Anemurium Nekropol Kilisesi Heraclius Definesi”, Seleucia XX, Bilgin Kültür Sanat Yay., Ankara.

Oyarçın - Tekocak 2021

Oyarçın, K. - Tekocak, M., “Anemurium Nekropol Kilisesi’nden Bir Geç Roma Definesi”, Süleyman Demirel Ü Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Isparta.

Özyıldırım 2022

Özyıldırım, M., “Cilicia’da Bir Başkent: Anazarbus Piskoposluğu”, *Anazarbus & Anavarza* (Edt. F. Gülşen), Akademisyen Kitabevi, Ankara.

Russel 1986

Russel, J., Christianity at Anemurium (Cilicia). In: Actes du XIe congrès international d’archéologie chrétienne. Lyon, Vienne, Grenoble, Genève, Aoste, 21-28 septembre 1986.

Şurada; https://www.persee.fr/doc/AsPDF/efr_0000-0000_1989_act_123_1_3554.pdf

Tekocak 2017

Tekocak, M., “Anemurium Antik Kenti Kiliselerine Genel Bir Bakış”, VIII. Uluslararası Türk Sanatı Tarihi ve Folkloru Kongresi, Konya.

Seleucia | Sayı XII | Mayıs 2022

Quae visa vera, quae non veriora:

An Essay On The Poetics of Monumentality

Quae visa vera, quae non veriora:

Klasik Mimaride Şiirsel Anıtsallık Üzerine bir Deneme

Fikret Yegül

9

Holy Water and Healing Practices at the Pilgrimage

Site of Hagia Thekla at Meryemlik

Meryemlik Azizce Thekla Hac Merkezi'nde Kutsal Su ve Tedavi Uygulamaları

Arabella Cortese

27

Palaiologoslar Dönemine Ait Kadıkalesi/Anaia

Buluntusu "Meryem Hagiosoritissa ve Daniel

Aslanlar İninde" Betimli Bir Grup Trakhy

A Group of Trakhy from Kadıkalesi/Anaia with Representations of "Virgin Hagiosoritissa" and "Daniel in The Lion's Den"

Ceren Ünal

53

Hellenistic and Early Roman Imperial Glass Finds from the Acropolis of Olba

Olba Akropolisi Hellenistik ve Erken Roma

İmparatorluk Dönemi Cam Buluntuları

Emel Erten – Emine Akkuş Koçak

69

International Relations and Creating Caliphal

Image in the Palace of Medinat'al Zahra in

Andalusia

Endülüs Sarayı Medinetü'z-Zebra'da Uluslararası

İlişkiler ve Halifelik İmajının İnşası

Meltem Özkan Altunöz

95

Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ortaya Çıkartılan

Kitap Pimleri

Book Pins Unearthed During The Excavations

of Sinop Balatlar Church

Sanem Soylu Yılmaz

111

Karia Stratonikeias'ndan Bir İyi Çoban Heykelciği

A Good Shepherd Statuette from Carian Stratonikeia

Fatma Aytekin

123

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında

Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu

Mezar

A Tomb Example from Anemurium in the Light

of New Excavations and Researches: Tomb A I 6

Mehmet Tekocak – Mevlüt Eliüşük

139

Kilikia'daki Flaviopolis Kentine Ait Yayınlanmamış

Sikkeler

Unpublished Coins of the City of Flaviopolis in Cilicia

Fatih Erhan

161

Klazomenai FGT Sektöründen Ele Geçen

Plastik Bantlı Amphoralar

Plastic Banded Trade Amphorae Discovered

at Klazomenai FGT Sector

Firket Özbay

179

Eirenopolis (Isauria) Kırsalından Bir Şarap Atölyesi

ve Bir Üzüm Presi

A Wine Workshop and a Rock-Cut Wine Press in the

Rural of Eirenopolis (Isauria)

Ercan Aşkın

199

Bizans Kilise Müziği Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment on Byzantine Church Music

Ozan Hetto

215

Le Quien Metninde Anemurium Piskoposluğu

The Bishopric of Anemurium in Le Quien's Account

Murat Özyıldırım

229

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-7799-51-5

9 786257 799515

